

فصلنامه جهان نوین

No 4, 2 021 , P 33-48

سال چهارم، شماره پانزدهم، پاییز ۱۴۰۰، صص ۴۸-۳۳

(ISSN) : 2645 - 3479

شماره شایا: (۳۴۷۹ - ۲۶۴۵)

تأثیر معیار قابلیت اتکای اطلاعات مالی بر جریان‌های نقد عملیاتی شرکت‌ها

زهرا بهرامی^۱

چکیده

هدف اصلی این پژوهش بررسی تأثیر معیار قابلیت اتکای اطلاعات مالی بر جریان‌های نقد عملیاتی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. در این پژوهش سعی شده است به این سوال پاسخ داده شود که با توجه به مطالب گفته شده پژوهش حاضر در پی پاسخی به این سؤال است که آیا بین معیار قابلیت اتکای اطلاعات مالی و جریان‌های نقد عملیاتی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، تأثیر معناداری وجود دارد؟ در تحقیق حاضر، جامعه آماری شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در سال ۱۳۹۷-۱۳۸۹ می‌باشد که برابر با ۸۹۰ شرکت بوده است. همچنین برای پاسخ‌گویی به پرسش فوق نمونه‌ای به تعداد ۱۲۸ شرکت مورد بررسی قرار گرفت. در این پژوهش برای جمع‌آوری داده‌ها از روش کتابخانه‌ای، با استفاده از نرم‌افزار ره‌آورد نوین و با مراجعه به سازمان بورس اوراق بهادار تهران و مطالعه صورت‌های مالی اساسی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، استفاده شده است و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از تکنیک‌های آماری توصیفی (میانگین، میانه، ماکزیمم، مینیمم، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی) و استنباطی (آزمون ریشه واحد فیلیپس و پرون، آزمون چاو، آزمون هاسمن، ضریب تعیین، آزمون فیشر، دوربین واتسون، آزمون رگرسیون و همبستگی) و نرم‌افزار آماری Eviews9 استفاده می‌شود. نتایج پژوهش نشان می‌دهد با اطمینان بیش از ۹۹ درصد بین معیار قابلیت اتکای اطلاعات مالی و جریان‌های نقد عملیاتی شرکت‌ها در بورس اوراق بهادار تهران، تأثیر معناداری وجود دارد.

واژگان کلیدی: قابلیت اتکای اطلاعات مالی، وجه نقد، جریان‌های نقد عملیاتی

۱ - کارشناس ارشد حسابداری و کارشناس نوسازی شهرداری خرم‌آباد Email: Zahra.bahrami123456@gmail.ir

مقدمه

یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های همیشگی استفاده‌کنندگان از اطلاعات مالی شرکت کیفیت و میزان افشاء اطلاعات توسط شرکت و تأثیر این اطلاعات بر روی جریان‌های نقد عملیاتی شرکت می‌باشد. جریان نقد عملیاتی شرکت عدد وجه ایجاد شده در نتیجه عملیات عادی شرکت می‌باشد که پس از کسر شدن همه هزینه‌های عملیاتی به دست می‌آید و مجموعه‌ای از تعدیلات بر روی سود خالص صورت می‌گیرد. در مقابل کیفیت افشا است که افشا نیز یکی از اصول حسابداری است و بر اساس این اصل افشاء بیان می‌دارد که همه اطلاعات مالی با اهمیت باید به نحو صحیح و به طور کامل در متن صورت‌های مالی و یادداشت‌های همراه صورت‌های مالی افشاء شوند؛ بنابراین، نحوه افشای اطلاعات حائز اهمیت خاصی می‌باشد. هر چه نحوه افشای اطلاعات در شرکت‌ها از کیفیت بالاتری برخوردار باشد، سرمایه‌گذاران و سایر کاربران صورت‌های مالی تصمیمات مؤثرتر و منطقی‌تری خواهند گرفت. در اصل هدف این پژوهش روشن کردن و بررسی رابطه کیفیت افشاء اطلاعات و میزان آن و تأثیر آن بر روی جریان‌های نقد عملیاتی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار می‌باشد. کیفیت افشا یکی از متغیرهای درون‌زای این پژوهش است. در این پژوهش از امتیازهای سالانه کیفیت افشای شرکتی محاسبه شده برای شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، انجام شده است (همت‌فر و مقدسی، ۱۳۹۲).

مدیران مالی برای به حداکثر رساندن ثروت سهامداران و افزایش ارزش شرکت باید به تعیین بهترین ترکیب منابع تأمین مالی بپردازند. منابع تأمین مالی شرکت‌ها بر اساس سیاست مالی آن‌ها به دو بخش «منابع تأمین مالی داخلی» و «منابع تأمین مالی خارجی» تقسیم می‌شود. جریان‌های نقدی حاصل از فعالیت‌های عملیاتی یکی از مهم‌ترین منابع مالی داخلی جهت تأمین مالی شرکت‌ها به حساب می‌آید. در مورد منابع مالی خارجی، شرکت‌ها از محل انتشار بدهی یا سهام اقدام به تأمین مالی می‌کنند. در نتیجه تأمین مالی از طریق منابع خارجی شرکت دارای هزینه‌های زیادی است که باعث می‌شود شرکت‌ها معمولاً در مورد تأمین مالی سرمایه‌گذاری‌های خود، استفاده از منابع داخلی (جریان‌های نقدی عملیاتی) را بر منابع خارجی ترجیح می‌دهند (هاشمی و همکاران، ۱۳۹۵).

بر اساس بندهای ۱۴-۲ و ۱۹-۲ مفاهیم گزارشگری مالی ایران، قابلیت اتکای اطلاعات شامل ویژگی‌های کامل بودن، احتیاط، بی‌طرفی و بیان صادقانه (رجحان محتوا بر شکل) است که برای اندازه‌گیری قابلیت اتکای اطلاعات در شرکت‌ها، هر یک از چهار ویژگی یاد شده اندازه‌گیری می‌شود، سپس امتیاز نهایی برای ویژگی قابلیت اتکای اطلاعات در نظر گرفته خواهد شد (خواجوی و نجفی، ۱۳۹۴).

اطلاعاتی قابل اتکاست که علاوه بر کامل بودن، عصاره‌ای از اشتباه و تمایلات جانب‌دارانه با اهمیت باشد و به طور صادقانه معرف آن چیزی باشد که مدعی بیان آن است، یا به‌گونه‌ای معقول انتظار می‌رود بیان کند.

بیان صادقانه

- ❖ اطلاعات باید اثر معاملات و سایر رویدادهایی را که ادعا می‌کند بیانگر آن است با به‌گونه‌ای معقول انتظار می‌رود بیانگر آن باشد که به طور صادقانه بیان کند. اطلاعاتی که به طور صادقانه بیانگر یک رویداد اقتصادی با سایر رویدادها است، محتوای معاملات، رویدادها، فعالیت‌ها با شرایط موردنظر را توصیف می‌کند که لزوماً همیشه مطابق با شکل قرار دادن آن نمی‌باشد (رجحان محتوا بر شکل).
- ❖ برخی رویدادهای اقتصادی و سایر رویدادهای ارائه شده در گزارش‌های مالی با مقاصد عمومی، با شرایط عدم اطمینان مواجه هستند. از این رو، ارائه اطلاعات مرتبط با رویدادهای مذکور در گزارش‌های مالی اغلب مستلزم انجام برآوردهایی است که مبتنی بر تفاوت مدیریت می‌باشد. برای بیان صادقانه برآوردها، اعمال دقت لازم می‌باشد. با این وجود، بیان صادقانه به معنای کامل بودن، بی‌طرفی مطلق برآوردها با عصاره‌ای از اشتباه بودن آن‌ها نمی‌باشد، رعایت احتیاط در شرایط عدم اطمینان ضروری است و ممکن است در برخی مواقع به منظور بیان صادقانه رویدادهای اقتصادی و سایر رویدادهای لازم باشد تا به صراحت میزان عدم اطمینان در اطلاعات مالی و غیر مالی افشاء شود.

بی‌طرفی

- بی‌طرفی به معنای نداشتن تمایلات جانب‌دارانه در انتخاب و ارائه اطلاعات با قصد دست‌یابی به نتیجه از پیش تعیین شده می‌باشد.
- ❖ در صورتی که انتخاب یا ارائه اطلاعات مالی، به منظور دست‌یابی به نتایج با پیامدهای از پیش تعیین شده در ارزیابی مسئولیت پاسخگویی با اتخاذ تصمیم صورت گیرد، گزارش‌های مالی با مقاصد عمومی بی‌طرفانه نخواهد بود. با این وجود، ارائه اطلاعات بی‌طرفانه در گزارش‌های مالی بدین معنا نیست که این‌گونه اطلاعات باید بدون هدف باشد یا نباید بر رفتار استفاده‌کنندگان تأثیر بگذارد.

کامل بودن

- ارائه اطلاعات در گزارش‌های مالی در صورتی از خصوصیت کامل بودن برخوردار است که با توجه به ویژگی اهمیت و تحلیل منفعت و هزینه شامل تمام اطلاعات لازم برای بیان صادقانه رویدادی باشد که مدعی ارائه آن است. حذف برخی اطلاعات می‌تواند موجب نادرستی آن و در نتیجه عدم سودمندی اطلاعات برای استفاده‌کنندگان گزارش‌های مالی گردد. به طور مثال اطلاعات مالی و غیر مالی پیش‌بینی‌شده برای آینده و اطلاعات مرتبط با میزان دست‌یابی به اهداف و پیام‌های ارائه خدمات مندرج در گزارش‌های مالی باید همراه با مفروضات اصلی مبنای محاسبات مربوط به این اطلاعات ارائه شود (برزگری‌خوانقاه و قدیریان آرانی، ۱۳۹۷).

وجه نقد عبارت است از: موجودی نقد و سپرده‌های دیداری نزد بانک‌ها و مؤسسات مالی اعم از ریالی و ارزی (شامل سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه مدت بدون سررسید) به کسر اضافه برداشت‌هایی که بدون اطلاع قبلی مورد مطالبه قرار می‌گیرد. وجه نقد در استاندارد حسابداری شماره ۲ تنها به موجودی نقد و سپرده‌های دیداری نزد بانک‌ها و مؤسسات مالی اعم از ریالی و ارزی (شامل سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه مدت بدون سررسید) اطلاق می‌گردد. در مواردی که اضافه برداشت در حساب جاری مجاز باشد (مثلاً اضافه برداشت در حساب‌های بانکی خارج از کشور توسط واحد تجاری)، مانده اضافه برداشت‌هایی که بدون اطلاع قبلی مورد مطالبه قرار گیرد باید از مبلغ مذکور کسر گردد (شجری و زندیه، ۱۳۹۵).

ویژگی دیداری بودن در مورد ارقام تشکیل دهنده وجه نقد بدین معنی است که این ارقام بدون اطلاع قبلی قابل برداشت یا مطالبه باشد. سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت وجه نقد تلقی نمی‌شود؛ زیرا هدف از نگهداری آن‌ها تحصیل سود است. هرگاه برای تسویه اضافه برداشت‌های بانکی مهلتی تعیین شده باشد. در صورتی می‌توان آن‌ها را در محاسبه وجه نقد منظور کرد که مهلت مزبور از یک روز کاری تجاوز نکند. معادل وجه نقد بنا بر تعریف رایج عبارت از: سرمایه‌گذاری‌های کوتاه‌مدت سریع‌التبدیل به وجه نقد است که احتمال خطر کاهش در ارزش آن ناچیز بوده و به آسانی و بدون اطلاع قبلی قابل تبدیل به مبلغ معینی وجه نقد باشد و موعد آن در زمان تحصیل تا سررسید حداکثر سه ماه باشد به کسر وام‌ها و قرض‌الحسنه‌های دریافتی از بانک‌ها و سایر اشخاصی که ظرف سه ماه از تاریخ تحصیل قابل باز پرداخت است (طهماسب و میرعباسی، ۱۴۰۰).

جریان نقد عملیاتی وجوه نقدی است که شرکت از طریق انجام فعالیت‌های تجاری خود ایجاد می‌کند. جریان نقد عملیاتی را می‌توان برای کنترل کیفیت سود سهام شرکت‌ها مورد استفاده قرار داد. برای مثال، اگر یک شرکت در صورت سود و زیان خود، سود گزارش کند، اما جریان نقد عملیاتی آن منفی باشد، ممکن است از تکنیک‌های حسابداری جسورانه استفاده کرده باشد. وجوه نقد اصلی‌ترین عنصر از گروه دارایی‌های جاری و مهم‌ترین مولفه نقدینگی واحدهای انتفاعی است به نحوی که تداوم فعالیت و تحقق اهداف واحدها را تسهیل نموده و امکان‌پذیر می‌سازد (برندک و همکاران، ۱۳۹۸).

تأثیر وجوه نقد در اداره واحدهای انتفاعی بدان اندازه است که آگاهی روزانه از وضعیت نقد، در تصمیم‌گیری‌های مالی و اساسی واحد انتفاعی امری ضروری است. اغلب تصمیمات مدیران به‌گونه‌ای با وجوه نقد ارتباط دارد؛ بنابراین ضروری است که اولاً به‌عنوان یکی از ارکان برنامه‌ریزی مالی همواره مورد توجه مدیران مالی قرار گیرد و ثانیاً به صورت کارا و اثر بخش در خصوص وجه نقد اعمال مدیریت شود. هنگامی که واژه وجه نقد را برای شرکت به کار می‌بریم، با هنگامی که برای افراد به کار می‌بریم فرق دارد (همان).

وجه نقد شرکت هم شامل اسکناس و مسکوکات و هم شامل وجوه تنخواه‌گردان و حساب‌های دیداری بانک‌ها می‌باشد. لوری و اندرسون^۲ (۱۹۸۸)، در یک تعریف اقتصادی وجه نقد شامل اسکناس، حساب سپرده دیداری و چک‌های غیر دیداری می‌باشند. مدیران مالی گاهی واژه وجه نقد را برای اوراق بهادار کوتاه مدت نیز استفاده می‌کنند، ولی عموماً اوراق بهادار کوتاه مدت به عنوان شبه نقد در نظر گرفته می‌شوند. رأس^۳ (۱۹۹۹)، شبه نقد شامل دارایی‌هایی هستند که خیلی به وجه نقد نزدیک هستند و در اسرع وقت می‌توانند تبدیل به وجه نقد شوند، به دلیل سهولت در تبدیل آن‌ها به وجه نقد آن‌ها را اغلب دارایی‌های نقدی یا شبه نقد گویند. کان (۱۹۹۵)،^۴ پرداخت بدهی، مالیات‌ها و برآورده نمودن تعهدات قراردادهای پذیرفته می‌شود. به طور کلی موجودی نقد شامل کلیه وجوه حساب‌های جاری و پس‌انداز در بانک، اسکناس و مسکوکات موجود در صندوق، وجوه در دست تنخواه‌گردان‌ها، حواله‌ها و چک‌های قابل واریز به حساب بانکی، چک‌های تضمین‌شده بانکی و موجودی‌های ارزی است. تداوم فعالیت و بقاء و حیات یک واحد انتفاعی تا حد زیادی به گردش وجه نقد بستگی دارد. در بیانیه هیات تدوین استانداردهای حسابداری که از سوی سازمان حسابرسی انتشار یافته است در اهمیت وجوه نقد آمده است (اسدی، ۱۳۹۰).

در باب پیشینه تحقیق نیز می‌توان تحقیق افری فاف^۵ (۲۰۱۶)، به بررسی تأثیر جریان نقدی عملیاتی بر رابطه بین سرمایه در گردش خالص و عملکرد شرکت‌های بورسی در انگلستان پرداخت. او با استفاده از تجزیه و تحلیل رگرسیون داده‌های پانل نامتوازن در یک نمونه از ۶۹۲۶ شرکت‌های کوچک و متوسط غیرمالی در انگلستان برای دوره ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۳ نتایج تحقیق به این صورت می‌باشد که رابطه قوی یا معناداری بین خالص سرمایه در گردش و عملکرد در نبود جریان نقدی عملیاتی وجود دارد و بیشتر شرکت‌های که جریان‌های نقدی کمتری در شرکت‌های متوسط سرمایه‌گذاری می‌کنند، سرمایه در گردش آن‌ها کمتر می‌باشد اما شرکت‌های که جریان‌های نقدی بیشتری در شرکت‌های بزرگ سرمایه‌گذاری می‌کنند، سرمایه در گردش آن‌ها بیشتر می‌باشد. به‌طور کلی نتایج تحقیق نشان می‌دهد که مدیران باید جریان وجه نقد عملیاتی را در هنگام تعیین سرمایه‌گذاری مناسب در سرمایه در گردش در نظر بگیرند، به‌طوری‌که باعث بهبود عملکرد شرکت شود. همچنین زوجینگ زینگ و شان یان^۶ (۲۰۱۹) به بررسی کیفیت اطلاعات حسابداری و ریسک سیستماتیک پرداختند. آن‌ها با بررسی پایگاه‌های داده CRSP و Compustat برای دوره ۱۹۶۲ الی ۲۰۱۲ مجموعه‌ای از شرکت‌های لیست شده در این پایگاه‌ها را مورد بررسی

2- Lurie & Anderson

3 - Ross

4- Kan

5- Afrifa

6- Xuejing Xing & Shan Yan

قرار دادند. نتایج آن‌ها نشان داد، کیفیت اطلاعات حسابداری به طور معنادار و منفی با ریسک سیستماتیک مرتبط است. این رابطه برای شاخص‌های جایگزین این دو ساختار، از جمله یک معیار ریسک بدون مدل، نیز استوار است. تجزیه و تحلیل‌های بیشتر نشان می‌دهد که بهبود کیفیت اطلاعات حسابداری موجب کاهش ریسک سیستماتیک می‌شود. این یافته‌ها مفاهیم مهمی برای تصمیم‌گیری‌های افشاء، مدیریت سبد سهام و قیمت‌گذاری دارایی‌ها دارد. همچنین جوآو آنتونیو سالوادور دی سوزا و همکاران^۷ (۲۰۱۹)، به بررسی پیچیدگی‌های زبانی افشای حسابداری روایی در صورت‌های مالی: تجزیه و تحلیل بر اساس ویژگی‌های خوانایی پرداختند. این تحقیق ارتباط بین خوانایی افشای حسابداری روایی و عملکرد مالی را مورد بررسی قرار می‌دهد و استدلال می‌کند که مدیران هنگامی که عملکردشان ضعیف است، افشای حسابداری روایی را پیچیده‌تر می‌کنند. با استفاده از داده‌های پانل برای نمونه اصلی شامل ۱۶۴۳ شرکت سال و نمونه ثانویه شامل ۱۲۹۷ شرکت سال برای دوره ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۶، آن‌ها نتیجه گرفتند که مدیران به منظور پنهان کردن اطلاعات عملکرد ضعیفشان به طور عمد افشای حسابداری روایی را پیچیده‌تر می‌کنند. یافته‌ها با فرضیات ابهام مدیریت مطابقت دارد و به درک این امر کمک می‌کند که گزارش‌های روایی پیچیده به منظور پنهان کردن اطلاعات مالی منفی مورد استفاده قرار می‌گیرد. همچنین نشان داده شده است که اطلاعات پیچیده قبلی تأثیر منفی بر عملکرد فعلی شرکت دارد. بنابراین، از دیدگاه منطقی توافقی وجود دارد که گزارش‌های روایی پیچیده در روند تحلیل پُر هزینه و کم تأثیر هستند. نتایج آن‌ها به سهامداران بازار سرمایه کمک می‌کند تا برای تصمیم‌گیری اطلاعات قابل درک و مفید درخواست کنند. همچنین رضایی و ویسی‌حصار (۱۳۹۸)، به بررسی پایداری و قیمت‌گذاری سود، ارقام تعهدی و جریان‌های وجوه نقد عملیاتی در شرکت‌ها پرداختند. هدف اصلی تحقیق فوق، بررسی پایداری و قیمت‌گذاری سود، ارقام تعهدی و جریان‌های وجوه نقد عملیاتی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از سال ۱۳۸۵ تا پایان سال ۱۳۹۵ که اطلاعات مالی ۱۰۶ شرکت را شامل می‌شود، بوده است. یافته‌های تحقیق فوق نشان می‌دهد، سود عملیاتی پایدار است و می‌توان بر اساس روند سودهای جاری، سودهای آتی را پیش‌بینی نمود. نتایج نشان داد که پایداری جزء نقدی سود بیشتر از جزء تعهدی است ولی از منظر بازار، سرمایه‌گذاران قابلیت اتکای بیشتری به ارقام تعهدی نسبت به جزء نقدی سود نشان می‌دهند. در نهایت، بین پایداری سود و اجزای سود برآورد شده توسط سرمایه‌گذاران و پایداری واقعی سود و اجزای سود تفاوت معناداری وجود دارد. همچنین نتایج تحقیق فوق نشان می‌دهد، سود و اجزای آن از دیدگاه استفاده‌کنندگان بیشتر از ارزش واقعی خود قیمت‌گذاری شده و در پیش‌بینی‌ها مدنظر قرار می‌گیرد. این موضوع می‌تواند نشان‌دهنده عدم آگاهی کافی بازار از پایداری سود و اجزای سودهای جاری در سودآوری‌های آتی باشد.

همچنین در ایران تحقیق فرهنگیان و حیدرپور (۱۳۹۸) به بررسی تأثیر کیفیت اطلاعات حسابداری بر جریان نقد عملیاتی پرداختند. هدف از این بررسی تأثیر کیفیت اطلاعات حسابداری بر جریان نقد عملیاتی داده‌های ۱۰۵ شرکت از میان شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۵ بوده است. نتایج تحقیق فوق نشان می‌دهد، کیفیت اقلام تعهدی، پایداری سود، قابلیت پیش‌بینی سود و هموارسازی سود بر جریان نقد عملیاتی تأثیرگذار می‌باشد.

همچنین صیدخانی و همکاران (۱۴۰۰)، به بررسی توانمندی جریان‌های نقدی عملیاتی در ارزیابی عملکرد شرکت‌ها با تأکید بر کیفیت افشاء در دوره‌های بحران مالی پرداختند. نتایج تحقیق فوق نشان می‌دهد که در حضور شاخص کیفیت افشاء، معیار سود هر سهم بر معیار جریان نقدی عملیاتی برتری مطلق دارد؛ اما در صورت عدم حضور کیفیت افشاء، طبیعتاً به دلیل عدم اطمینان به وجود آمده، سنجش عملکرد مبتنی بر جریان‌های نقدی عملیاتی نسبت به سود هر سهم اهمیت بیشتری می‌یابد.

فرضیه تحقیق

بین معیار قابلیت اتکای اطلاعات مالی و جریان‌های نقد عملیاتی شرکت‌ها در بورس اوراق بهادار تهران، تأثیر معناداری وجود دارد.

روش اجرای تحقیق

روش تحقیق توصیفی-پیمایشی و از نوع همبستگی است. توصیفی به این دلیل که هدف آن توصیف کردن شرایط یا پدیده‌های مورد بررسی است و برای شناخت بیشتر شرایط موجود می‌باشد و همبستگی به دلیل اینکه در این تحقیق رابطه بین متغیرها مورد نظر است. این تحقیق، از نوع علی پس رویدادی می‌باشد. همچنین، روش تحقیق، به لحاظ هدف، کاربردی می‌باشد. هدف تحقیق از لحاظ نوع داده، تحقیق کمی و به لحاظ زمان اجرا تحقیقی مقطعی است. روش تحقیق از جهت منطقی اجرا استقرایی می‌باشد.

در پژوهش حاضر جامعه آماری شامل تعداد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در سال ۱۳۸۹ الی ۱۳۹۷ می‌باشد که برابر ۸۹۰ شرکت بوده است. همچنین بعد از گذاشتن یک سری محدودیت‌ها تعداد ۱۲۸ شرکت با روش حذف سیستماتیک به عنوان نمونه آماری انتخاب شده است.

در این تحقیق داده‌های مورد نیاز کلاً از روش کتابخانه‌ای، با استفاده از تدبیر پرداز و نرم‌افزار ره‌آورد نوین و با مراجعه به سایت سازمان بورس اوراق بهادار تهران و مطالعه صورت‌های مالی اساسی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و سایت اطلاعاتی بورس جمع‌آوری شده است. در پایان از آزمون‌های آماری توصیفی (میانگین، میانه، ماکزیمم، مینیمم، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی) و استنباطی (آزمون ریشه واحد فیلیپس و

پرون، آزمون چاو، آزمون هاسمن، ضریب تعیین، آزمون فیشر، دوربین واتسون، آزمون رگرسیون و همبستگی) با استفاده از نرم‌افزار EViews 9 استفاده شده است.

مدل تحقیق

فرضیه تحقیق

بین معیار قابلیت اتکای اطلاعات مالی و جریان‌های نقد عملیاتی شرکت‌ها در بورس اوراق بهادار تهران، تأثیر معناداری وجود دارد.

جهت اظهار نظر درباره فرضیه تحقیق مدل آن به شکل رابطه ۱ می‌باشد:

$$OCFA_{IT} = \alpha + \beta_1 OBCFA_{IT} + \beta_2 BTLTA_{IT} + \beta_3 LGTA_{IT-1} + B_4 RELIE_{IT} + E_{IT} \quad \text{رابطه (۱)}$$

که در آن: $OCFA_{IT-1}$: تفاوت جریان نقدی عملیاتی به کل دارایی‌های شرکت است.

$OBCFA_{IT-1}$: متغیر وابسته است که به تدریج متفاوت است (جریان نقدی عملیاتی شرکت i برای سال t ملاک است).

$RELIE_{IT-1}$: قابلیت اتکای اطلاعات مالی شرکت i برای سال t

$BTLTA_{IT-1}$: متغیر کنترل اهرم است که توسط اولین تفاوت از کل بدهی‌ها به کل دارایی‌ها اندازه‌گیری می‌شود.

$LGTA_{IT-1}$: متغیر کنترل اندازه اندازه‌گیری شده توسط اولین تفاوت از لگاریتم کل دارایی است.

E_{IT} : عبارت خطا است.

آمار توصیفی

در جدول ۱ کمیت‌های توصیفی متغیرهای پژوهش ارائه شده است.

جدول ۱- آماره‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرها	میانگین	میانه	ماکزیمم	مینیمم	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
قابلیت اتکای اطلاعات مالی	۰/۴۰۸۷۴۵	۰/۴۳	۱	۰	۰/۱۷۵۲۵۴	-۰/۴۲۷۴۱	۱۰/۵۸۹۵۵۷
تقسیم جریان نقدی عملیاتی به کل دارایی	۰/۵۴	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۴۹	-۰/۱۸	۱/۰۳
تفاوت جریان نقدی عملیاتی به کل دارایی‌های شرکت	۱۳/۵۷۴۳۳	۱۴/۲۷۳۴۱	۲۰/۸۵۳۰۴	۴/۹۳۲۰۰۵	۴/۱۰۳۴۱۸	-۰/۲۱۷۰۵	۱/۸۶۳۳۶
اندازه شرکت	۱۴/۰۰۸۷۹	۱۳/۹۲۶۲۱	۱۸/۳۱۴۲	۱۱/۰۶۰۸۶	۱/۳۴۵۵۰۵	۰/۳۱۸۳۱	۳/۲۳۷۰۸
اهرم مالی	۰/۶۶۱۵۱۹	۰/۰۸	۳/۱۶	۰	۰/۲۳۹۰۶۸	۴/۴۸۹۱۹۸	۳۶/۸۳۴۸۱

طبق جدول ۱ در اکثر موارد مقادیر میانه به میانگین نزدیک می‌باشد و این نشان دهنده توزیع مناسب داده‌های آماری می‌باشد. همچنین چولگی به‌دست‌آمده برای برخی از متغیرها (نظیر اولین تفاوت جریان نقدی عملیاتی به کل دارایی

و کل دارایی‌های شرکت و قابلیت اتکای اطلاعات مالی) با مقادیر منفی نشان داده شده است که نشان دهنده توزیع نامتقارن داده‌ها می‌باشد و کشیدگی مقادیر آن‌ها به سمت مقادیر پایین‌تر می‌باشد و یا می‌توان گفت دارای چولگی منفی هستند و برای بقیه متغیرها (اندازه شرکت و اهرم مالی شرکت) که با مقادیر مثبت نشان داده شده است و نشان‌دهنده توزیع نامتقارن داده‌ها و کشیدگی به سمت مقادیر بالاتر است و یا دارای چولگی مثبت هستند. همچنین در جدول ۱ ملاحظه می‌شود که تقسیم جریان نقدی عملیاتی به کل دارایی متغیری مجازی است که ماکزیمم آن یک و مینیمم آن صفر است و کلیه اعداد مربوط به این متغیر یا عدد صفر یا عدد یک می‌باشند. این متغیر دارای میانگین ۰/۵۴ و میانه یک می‌باشد. انحراف معیار ۰/۴۹ و چولگی ۰/۱۸- و کشیدگی ۱/۰۳ سایر خصوصیات آماری این متغیر می‌باشند. در مورد متغیر اولین تفاوت جریان نقدی عملیاتی به کل دارایی‌های شرکت میانگین برابر با ۱۳/۵۷ و میانه برابر با ۱۴/۲۷ می‌باشد. این متغیر به گونه‌ای است که دارای ماکزیمم ۲۰/۸۵ و مینیمم ۴/۹۳ می‌باشد. انحراف معیار این متغیر برابر با ۴/۱۰ و چولگی آن برابر با ۰/۲۱- و کشیدگی آن ۱/۸۶ می‌باشد. اندازه شرکت که در حقیقت لگاریتم دارایی شرکت می‌باشد دارای میانگین ۱۴/۰۰۸ می‌باشد و میانه این متغیر برابر با ۱۳/۹۲ می‌باشد و این متغیر در رنج بین ۱۸/۳۱ و ۱۱/۰۶ قرار دارد. انحراف معیار این متغیر برابر با ۱/۳۴ و چولگی آن برابر با ۰/۳۱ است. در نهایت این متغیر دارای کشیدگی ۳/۲۳ است. همچنین اهرم مالی دارای میانگین ۰/۶۶ و میانه ۰/۰۸ است و این متغیر بین ۳/۱۶ و صفر می‌باشد و در صورتی که شرکت بدهی نداشته باشد برابر با صفر می‌شود. انحراف معیار این متغیر برابر با ۰/۲۳ و چولگی این متغیر برابر با ۴/۴۸ و کشیدگی آن برابر با ۳۶/۸۳ می‌باشد.

آزمون ریشه واحد فیلیپس و پرون

نتایج مربوط به آزمون ریشه واحد متغیرهای مدل بر اساس آزمون فیلیپس پرون در جدول ۲- گزارش شده است. نتایج نشان می‌دهد متغیرهای مدل بر اساس آزمون فیلیپس پرون پایا هستند.

جدول ۲- نتیجه آزمون مانایی فیلیپس پرون

نتیجه	معنی‌داری	آماره	متغیر
مانا	۰/۰۰۳	-۵/۸۹	تقسیم جریان نقدی عملیاتی به کل دارایی
مانا	۰/۰۲	-۴/۶۷	تفاوت جریان نقدی عملیاتی به کل دارایی‌های شرکت
مانا	۰/۰۰۰	-۵/۵۸	اندازه شرکت
مانا	۰/۰۰۰	-۱۰/۹۵	اهرم مالی شرکت
مانا	۰/۰۰۷	-۱۲/۲۹	قابلیت اتکای اطلاعات مالی

فرض صفر در آزمون فیلیپس پرون بر عدم مانایی متغیرهای مورد بررسی استوار است و فروض را می‌توان چنین نوشت:

H_0 : متغیر مورد بررسی نامانا می‌باشد.
 H_1 : متغیر مورد بررسی مانا می‌باشد.

برای رد فرض صفر کفایت سطح معنی‌داری از ۰/۰۵ کمتر باشد. همان‌گونه که در جدول بالا ملاحظه می‌گردد سطح معنی‌داری در تمام موارد کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد؛ بنابراین مانا بودن کلیه متغیرهای مورد بررسی در جدول ۲، مورد تأیید است.

آزمون چاو و آزمون هاسمن

در ابتدا برای تشخیص این‌که استفاده از روش پانل در برآورد مدل کارآمدتر است یا روش داده‌های تلفیقی، از آزمون چاو استفاده می‌شود.
 طبق جدول ۳- نتایج آزمون چاو آمده است:

جدول ۳- نتایج آزمون چاو برای مدل رگرسیونی

نتیجه	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره آزمون	مدل رگرسیونی
استفاده از مدل پانل دیتا	۰/۰۰۰	(۱۲۷، ۸۷۷)	۱۲/۸۴	

فرض صفر در آزمون چاو (اف لیمر) بر عدم استفاده از پانل دیتا (استفاده از داده‌های تلفیقی) استوار است و فرضیه تحقیق را می‌توان چنین نوشت:

H_0 : نمی‌توان در تخمین از روش پانل دیتا استفاده کرد (باید از روش داده‌های تلفیقی استفاده کرد).
 H_1 : می‌توان در تخمین از روش پانل دیتا استفاده کرد.

برای رد فرضیه صفر و تأیید استفاده از پانل دیتا می‌بایست سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ باشد. همان‌طور که در جدول ۳- ملاحظه می‌شود، سطح معناداری آزمون چاو بیش از $\alpha=0/05$ محاسبه شده لذا با اطمینان ۹۵٪ امکان برآورد مدل با استفاده از روش پانل تأیید می‌شود. با توجه به اینکه فرض صفر آزمون چاو مبنی بر برابری عرض از مبدأها رد شد، در ادامه به منظور تشخیص وجود اثرات ثابت یا وجود اثرات تصادفی از آزمون هاسمن استفاده می‌شود.

جدول ۴- نتایج آزمون هاسمن مدل رگرسیونی

نتیجه	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره آزمون	مدل رگرسیونی
اثرات ثابت	۰/۰۰۰	۵	۲۶/۷۳	

فرض صفر در آزمون هاسمن بر عدم استفاده از روش اثرات ثابت (استفاده روش اثرات تصادفی) استوار است و فرضیه تحقیق را می‌توان چنین نوشت:

H_0 : نمی‌توان در تخمین از مدل اثرات ثابت در روش پانل دیتا استفاده کرد (باید از مدل اثرات تصادفی در روش پانل دیتا استفاده کرد).

H_1 : می‌توان در تخمین از مدل اثرات ثابت در روش پانل دیتا استفاده کرد.

برای رد فرضیه صفر و تائید استفاده از اثرات ثابت می‌بایست سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ باشد؛ اما اگر سطح معنی‌داری آزمون هاسمن $prob = 1/000$ محاسبه شود. آزمون هاسمن توانایی تشخیص بین اثرات ثابت و تصادفی را ندارد؛ بنابراین باید از معیار دیگری برای انتخاب بین اثرات ثابت و تصادفی استفاده کرد.

همانطورکه در جدول ۴- ملاحظه می‌شود، سطح معناداری آزمون هاسمن $prob = 0/000$ محاسبه شده لذا در تخمین از اثرات ثابت استفاده می‌شود.

آمار استنباطی

آزمون فرضیه تحقیق

بین معیار قابلیت اتکای اطلاعات مالی و جریان‌های نقد عملیاتی شرکت‌ها در بورس اوراق بهادار تهران، تأثیر معناداری وجود دارد.

نتایج تخمین مدل تحقیق به روش پانل و با استفاده از اثرات ثابت (پانل دیتا) در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵- نتایج برازش مدل رگرسیونی تحقیق

سطح معناداری	آماره آزمون t	ضرایب رگرسیونی	متغیرهای مستقل
۰/۰۰۰	۹/۵۷	۱/۷۳	ثابت معادله (α)
۰/۰۰۰	۲۴/۵۱	۰/۱۴	تفاوت جریان نقدی عملیاتی به کل دارایی‌های شرکت
۰/۰۰۱	۳/۱۶	۰/۱۶	قابلیت اتکای اطلاعات مالی
۰/۰۰۰	۱۴/۵۵	۰/۱۳	اندازه شرکت
۰/۰۰۰	۱۱/۶۳	۰/۳۲	اهرم مالی شرکت
		سطح معناداری = ۰/۰۰۰	آماره آزمون $F = ۵۹/۰۶$
		ضریب تعیین = ۰/۸۹	آماره دوربین واتسون: ۲/۱۸

همان‌گونه که در جدول ۵ ملاحظه می‌شود، معیار قابلیت اتکای اطلاعات مالی و جریان‌های نقد عملیاتی شرکت‌ها دارای تأثیر مثبت و معنی‌دار بر مدل تحقیق می‌باشند. همچنین اثر کلیه متغیرهای کنترلی (اندازه شرکت و اهرم مالی شرکت) نیز معنی‌دار می‌باشد.

ضریب اثرگذاری قابلیت اتکای اطلاعات مالی ۰/۱۶ می‌باشد و این ضریب برای تأثیر جریان‌های نقد عملیاتی شرکت‌ها برابر با ۰/۱۴ می‌باشد. هر دو ضریب معنی‌دار می‌باشند. همچنین اندازه شرکت ۰/۱۳ و اهرم مالی شرکت ۰/۳۲ دارای تأثیر بر مدل تحقیق می‌باشند.

همچنین همان‌طور که در جدول ۵ ملاحظه می‌شود بین معیار قابلیت اتکای اطلاعات مالی و جریان‌های نقد عملیاتی شرکت‌های سهامی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران مورد سنجش قرار گرفت. طبق نتایج حاصل شده سطح معنی‌داری: صفر و آماره دوربین واتسن: ۲/۱۸ گزارش شده است و چون این عدد بین (۱/۵ و ۲/۵) می‌باشد فرضیه تحقیق را مورد تأیید قرار می‌دهد. با توجه به جدول فوق سطح معناداری اولین تفاوت جریان نقدی عملیاتی به کل دارایی ۰/۰۰۰ شده است که بر اساس این نتیجه می‌توان گفت چون این عدد کمتر از ۰/۰۱ شده است، با اطمینان بیش از ۹۹ درصد بین معیار قابلیت اتکای اطلاعات مالی و جریان‌های نقد عملیاتی شرکت‌ها در بورس اوراق بهادار تهران، تأثیر معناداری وجود دارد.

نتایج

نتایج حاصل از آزمون فرضیه تحقیق حاکی از آن بود که بین معیار قابلیت اتکای اطلاعات مالی و جریان‌های نقد عملیاتی شرکت‌ها در بورس اوراق بهادار تهران، تأثیر مثبت و معناداری وجود دارد. بر اساس ادبیات نظری موجود، جریان‌های نقدی ناشی از فعالیت‌های عملیاتی، یکی از شاخص‌های اصلی ارزیابی این موضوع است که عملیات واحد تجاری تا چه میزان به جریان‌های وجه نقد کافی جهت باز پرداخت وام‌ها، نگهداشت توان عملیاتی واحد تجاری و پرداخت سود سهام منجر شده و انجام سرمایه‌گذاری‌های جدید را بدون تمسک به منابع مالی خارج از واحد تجاری میسر کرده است. ارائه اطلاعات درباره جزئیات جریان‌های نقدی عملیاتی تاریخی، در کنار سایر اطلاعات، برای پیش‌بینی جریان‌های نقدی آتی مفید خواهد بود. قابلیت اتکا به اعتماد و اتکایی اشاره دارد که استفاده‌کنندگان می‌توانند بر اندازه‌گیری‌های گزارش‌شده در صورت‌های مالی اساسی داشته باشند. نتایج اندازه‌گیری‌های حسابداری هنگامی قابل اتکا است که به طور صادقانه معرف ارزش‌هایی باشد که انتظار می‌رود یا در نظر است که ارائه کند. قابلیت اتکای اطلاعات مالی یک واقعیت مربوط و یک ویژگی کیفی و اساسی برای اطلاعات مالی محسوب می‌شود. در نتیجه می‌توان گفت؛ قابلیت انکار اطلاعات به اعتماد و اتکایی اشاره دارد که استفاده‌کنندگان می‌توانند بر اندازه‌گیری‌های گزارش‌شده در صورت‌های مالی اساسی داشته باشند. اما به علت وجود تضاد بین ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری، اگرچه یک اندازه‌گیری ممکن است از قابلیت اتکای زیادی برخوردار باشد ولی از لحاظ نیازهای استفاده‌کنندگان مربوط محسوب نشود. همان‌گونه که مربوط بودن به عنوان یکی از ویژگی‌های کیفی اطلاعات مالی یک واقعیت است که باید مد نظر قرار گیرد. قابلیت اتکای اطلاعات مالی نیز

یک واقعیت مربوط و یک ویژگی کیفی و اساسی برای اطلاعات مالی محسوب می‌شود تا بتوان جریان نقد عملیاتی واحد تجاری را به نحو صحیح‌تری برای استفاده کنندگان نشان داد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت بین معیار قابلیت اتکای اطلاعات مالی و جریان‌های نقد عملیاتی شرکت‌ها در بورس اوراق بهادار تهران، تأثیر مثبت و معناداری وجود دارد. نتایج آزمون تحقیق با تحقیقات پیشین در اهمیت مقاله در یک راستا قرار دارد. در پایان پیشنهاد می‌شود، برای ارزیابی مناسب از عملکرد کلی شرکت، صورت جریان‌های نقد شرکت‌ها و میزان جریان ورودی و خروجی در نظر گرفته شود و میزان کارایی این جریان‌ها مدنظر قرار داده شود. همچنین پیشنهاد می‌شود الزامات افشای ناظر بر شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار از سوی پژوهشگران، به طور مستمر ارزیابی شود و هدف ارتقای شفافیت مالی در کشور مدنظر قرار گیرد.

منابع

- ۱) اسدی، اسماعیل (۱۳۹۰)، تأثیر بیش سرمایه‌گذاری بر واکنش سرمایه‌گذاران نسبت به وجه نقد نگهداری شده، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک.
- ۲) برزگری خانقاه، جمال، قدیریان آرانی، زهره (۱۳۹۷)، قابلیت اتکای اطلاعات مالی و هزینه‌های نمایندگی: شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران. پژوهش‌های حسابداری مالی، ۱۰(۳)، ۱۱۸-۱۰۳.
- ۳) برندک، سجاده، پاک‌مرام، عسگر، علی‌پور، سعید (۱۳۹۸)، بررسی تأثیر جریان نقد عملیاتی بر اقلام تعهدی غیرعادی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران با تأکید بر نوع صنعت، مدیریت دارایی و تأمین مالی، ۷(۳)، ۹۹-۱۲.
- ۴) خواجوی، شکرالله، نجفی، زهرا (۱۳۹۴)، آزمون محدودیت‌های حاکم بر ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری: شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، دوره ۲۲، شماره ۴، زمستان ۹۴، صص ۴۴۰-۴۲۱.
- ۵) رضایی، فرزین، ویسی حصار، ثریا (۱۳۹۸)، بررسی پایداری و قیمت‌گذاری سود، اقلام تعهدی و جریان‌های وجوه نقد عملیاتی در شرکت‌ها، دانش حسابداری مالی، ۶(۱)، ۲۱۰-۱۸۷.
- ۶) شجری، غلامرضا، زندیه، سمیه (۱۳۹۵)، عوامل مالی تعیین‌کننده منابع نقدی و سطح نگهداشت وجه نقد، نشریه حسابداری رسمی - تجزیه و تحلیل‌های مالی، شماره ۳۴، تابستان ۹۵، صص ۹۰-۸۶.
- ۷) صیدخانی، رضا، محمدی ملقرنی، عطاالله، امینی، پیمان (۱۴۰۰)، بررسی توانمندی جریان‌های نقدی عملیاتی در ارزیابی عملکرد شرکت‌ها با تأکید بر کیفیت افشاء در دوره‌های بحران مالی، پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، ۱۳(۴۹)، ۱۴۷-۱۷۶.
- ۸) طهماسب، شیرین، میرعباسی، سیدجواد (۱۴۰۰)، تأثیر شفافیت سود بر وجه نقد نگهداری شده، اولین کنفرانس بین‌المللی مهندسی صنایع، مدیریت، اقتصاد و حسابداری.
- ۹) فرهنگیان، عقیل، حیدرپور، فرزانه (۱۳۹۸)، تأثیر کیفیت اطلاعات حسابداری بر جریان نقد عملیاتی. پژوهش‌های تجربی حسابداری، ۹(۲)، ۱۴۲-۲۱۲.
- ۱۰) هاشمی، سیدعباس، امیری، هادی، مشتاقیان، مهنوش (۱۳۹۵)، تأثیر جریان‌های نقدی عملیاتی بر تأمین مالی خارجی با در نظر گرفتن محدودیت مالی شرکت و تورم، پژوهش‌های حسابداری مالی، ۷(۴)، ۳۸-۱۹.
- ۱۱) همت‌فر، محمود، مقدسی، منصور (۱۳۹۲)، بررسی کیفیت افشاء (قابلیت اتکاء و به موقع بودن) بر ارزش سهام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، دانشکده مدیریت

دانشگاه تهران، دوره ۲۰، شماره ۲، تابستان ۹۲، صص ۱۴۷-۱۳۳.

- ۲۲) Afrifa, G.A. (2016). "Net working capital, cash flow and performance of UK SMEs", *Review of Accounting and Finance*, 2016, Vol. 15 Iss 1 pp.
- ۱۳) João Antônio, Salvador de Souza and Jean, Carlo Rissatti and Suliani Rover and Jose Alonso Borba (2019), The linguistic complexities of narrative accounting disclosure on financial statements: An analysis based on readability characteristics, *Accepted Manuscript, RIBAF 982*, <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2018.12.008>.
- ۴۴) Xuejing Xing, Shan Yan. (2019). *Accounting information quality and systematic risk*, Springer Science+Business Media, LLC, part of Springer Nature. *Review of Quantitative Finance and Accounting* 2019.

The effect of financial information reliability criteria on corporate operating cash flows

Zahra bahrami

Abstract

The main purpose of this study is to investigate the effect of financial information reliability criteria on operating cash flows of companies listed on the Tehran Stock Exchange. In this study, an attempt has been made to answer the question that according to what has been said, the present study seeks to answer the question whether, between the criterion of financial information reliability and operating cash flows of companies listed on the Tehran Stock Exchange, Is there a significant impact? In the present study, the statistical population includes all companies listed on the Tehran Stock Exchange in ۱۰۱۰-۱۰۱۱, which was equal to ۸۹۰ companies. Also, to answer the above question, a sample of ۸۸۸ companies was examined. In this research, for data collection, the library method has been used, using modern delivery software and by referring to the Tehran Stock Exchange Organization and studying the basic financial statements of companies listed on the Tehran Stock Exchange, and the technique of data analysis has been used. Descriptive statistics (mean, mean, maximum, minimum, standard deviation, skewness and elongation) and inferential (Phillips and Peron unit root test, Chow test, Hausman test, coefficient of determination, Fisher test, Watson camera, regression and correlation test) and Eviews statistical software is used. The results show that with more than %%% confidence between the criterion of financial information reliability and operating cash flows of companies in the Tehran Stock Exchange, there is a significant effect.

Keywords: Reliability of financial information, cash, operating cash flows